

Nr 609.

Av fru **Boman**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 224, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.*

I proposition nr 224 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område föreslås bl.a. att de allmänna bidragen för mjölk skall minskas med 36,6 miljoner kronor, vilket innebär att producentpriset för till mejerierna invägd mjölk sänks med ett öre.

Denna sänkning av mjölkpriset, som inte slår igenom i konsumentledet, sker lika över hela landet. Med hänsyn till de högst skiftande produktionsbetingelserna i olika delar av landet kommer denna generella sänkning att medföra konsekvenser, som ur rättvisesynpunkt kan diskuteras. Inom stora områden av vårt land, framför allt i Norrland, är jordbrukaren genom ogynnsamma produktionsbetingelser i stor utsträckning hänvisad huvudsakligast till mjölkproduktion. Därtill kommer att brukningsdelarna inom dessa områden i regel är att hänföra till s.k. småbruk, vilket medför svårigheter i fråga om rationalisering av driften. Inom andra områden däremot är mjölkproduktionen ur lönsamhetssynpunkt av mindre betydelse med hänsyn till att produktionen kan inriktas på vegetabilier.

Även med bibehållandet av leveranstillägg och extra tillägg i norra Sverige får följaktligen en generell sänkning av producentmjölkpriset olika verkningar ur lönsamhetssynpunkt med hänsyn till att en ändrad produktionsinriktning inte är möjlig att genomföra inom stora delar av landet. I prisöverenskommelsen för produktionsåret 1953/54 har inkomstminskningarna för jordbruket fördelats med ungefär lika delar för vegetabilier, slaktdjursprodukter och mjölk. Detta innebär i stort sett att jordbruk i de geografiskt och klimatologiskt mest gynnade områdena får vidkännas en större inkomstminskning i kronor per hektar. För en gård på 15 hektar i Ssl-området uppgår minskningen enligt beräkningar till 1 179 kronor medan minskningen för en gård av samma storlek i Norrland endast uppgår till 418 kronor. Dessa siffror visar emellertid inte inkomstminskningens hela betydelse med hänsyn till att den procentuella minskningen sedan föregående räkenskapsår i procent uppgår till 3,3 respektive 2,7. Därtill kommer att ytterst få jordbruk i Norrland omfattar så stor areal som 15 hektar, och för dessa mindre jordbruk betyder inkomstminskningen för mjölkproduktion både proportionellt och reellt mera. En tabell i proposition nr 224 över jordbrukets samtliga kontanta inkomster mätt i indextal (1946 = 100) år 1951 i de tre olika områdena visar följande siffror för

Södra och mellersta Sveriges slättbygder	149,6
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	159,1
Norra Sverige	137,0
Hela riket	150,5

För åren 1949 och 1950 visar samma index en ännu större eftersläpning för Norrlands del. Den senaste prisöverenskommelsen har visserligen medverkat till att utjämna denna eftersläpning, men fortfarande kvarstår det förhållandet att Norrland är eftersatt.

Att Norrland i årets överenskommelse även procentuellt i berörda storleksgrupp får vidkännas en något lägre inkomstminskning än övriga Sverige motverkas emellertid av att skadorna på förra årets skörd där var mera totala. I jordbruksekonomiska meddelanden nr 1/1953 har lämnats en översikt över skördeskadornas omfattning. Av den framgår, att Norrland och vissa områden i mellersta Sverige drabbats hårdast av skördeskadador. Som exempel kan nämnas att av det totala skadebeloppet för korn om 18 miljoner kronor faller icke mindre än 16 miljoner kronor på Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vilket understryker skadornas koncentration till dessa områden. Eftersom kornet inom vissa delar av Norrland utgör den huvudsakligast odlade spannmålen uppgår skadornas omfattning i icke ringa utsträckning till 100 procent. I Norrbottens län har också, på grund av översvämningar, betydande skador inträffat på äng- och stråfoder.

Den av riksdagen tidigare beslutade hjälpen för dessa skördeskadador — lån och bidrag — kan inte ersätta alla inkomstbortfall och kostnadsökningar. Många jordbrukare, som är tvingade att köpa allt foder till kreaturen och som måste sätta sig i skuld härför, har säkerligen svårt att förstå motiveeringen för att mjölkpriset skall sänkas med ett öre. Det synes oss, bl.a. med hänsyn till skördeskadornas omfattning och de förluster dessa åsamkat jordbrukarna, vara nödvändigt att i vissa delar av landet, framför allt Norrland, bibehålla producentpriset på mjölk. De områden, som här bör komma i fråga, är sådana där jordbruket på grund av odlingsbetingelserna i huvudsak är baserat på mjölkproduktion. Ett bibehållande av hela det allmänna mjölkpristillägget inom dessa områden torde inte behöva medföra krav på ökade statliga bidrag eftersom nödvändiga medel härför kan disponeras ur det överskott som finns i clearingkassan för fettråvaror.

En sak som ur de mjölkproducerande småbrukens synpunkt är värd uppmärksamhet är den årliga minskningen av arbetskostnadsposten i jordbrukskalkylen. Den fortgående rationaliseringen och mekaniseringen inom jordbruket är inräknad i kalkylen genom en procentuell årlig minskning av arbetskostnaden. I årets prisuppgörelse uppgår den reella minskningen av arbetskostnaden till 73,7 miljoner kronor. Förutom att detta system innebär att rationaliseringsvinsten inom jordbruket helt kommer konsumenterna till

godo i form av lägre livsmedelspriser så innebär det för producenterna att endast de som har haft möjlighet till rationalisering och förbilligande av driften blir skadeslösa. Alla småbrukare och mjölkproducenter, som får vara med och betala rationaliseringsvinster genom lägre produktpriser, har under den tid arbetskostnadsminskningen skett i kalkylen i stället för proportionellt lägre arbetskostnader fått vidkännas ökade kostnader framför allt beroende på svårigheterna att rationalisera mjölkproduktionen. Speciellt för Norrland torde det vara så, att någon minskning i arbetskraftsvolymen knappast skett under de sista åren, medan den däremot minskat totalt genom nedläggning av en hel del småbruk. Denna »arbetskraftsrationalisering» får nu bäras av de kvarvarande jordbrukarna. Därtill kommer att man vid den arbetstidsberäkning, som användes i jordbrukskalkylen, inte torde ta tillräckligt stor hänsyn till den långa arbetstid som den egna arbetskraften har vid de mindre jordbruken. En fortgående minskning av arbetskostnadsposten i den utsträckning som hittills ägt rum måste komma att medföra ökade svårigheter vid jordbrukets prissättning såvida hänsyn skall tas till de högst skiftande förhållandena inom vårt jordbruk.

I proposition nr 224 redogöres i tabell 7 för de procentuella kostnadsförändringarna i huvudområdena i fråga om bl.a. arbetslönerna. Tabellen visar att jordbrukets kontanta utgifter för arbetslöner år 1951 i de olika områdena fördelar sig enligt följande (1950 = 100):

Södra och mellersta Sveriges slättbygder	108,8
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	117,3
Norra Sverige	138,1
Hela riket	114,7

En markerad ökning har följaktligen skett i norra Sverige. Till stor del får denna ökning dock ses som ett resultat av att lejd arbetskraft anlitas för skogsarbeten under detta år i större omfattning än tidigare. Tidigare år med mindre omfattande skogsbruk har arbetskostnaderna varit betydligt lägre beroende på att huvudparten av arbetet i jordbruket och även i skogsbruket då utförts med egen arbetskraft.

Arbetskostnadens betydelse för jordbrukets lönsamhet kan även mätas på ett annat sätt än i direkta utgifter, nämligen deras procentuella andel av jordbrukets kontanta utgifter inom olika storleksgrupper. Arbetskostnadernas stora betydelse i Norrland i jämförelse med övriga områden, även under tidigare år än 1951, visar följande utdrag ur tabell 8 i propositionen:

Södra och mellersta Sveriges slättbygder	Storleksgrupper, hektar åker				
	År	2—5	5—10	10—20	20—30
Arbetslöner	1946	12,2	16,1	25,1	30,8
	1949	9,3	13,9	20,7	26,5
	1950	8,3	13,1	19,6	24,8
	1951	9,2	13,0	18,9	24,7

Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	År	Storleksgrupper, hektar åker				
		2—5	5—10	10—20	20—30	
Arbetslöner	1946	20,2	25,5	31,8	34,5	
	1949	17,3	21,6	26,8	31,1	
	1950	16,0	20,3	25,3	29,7	
	1951	16,9	20,7	24,6	28,3	
Norra Sverige	Arbetslöner	1946	35,4	36,5	42,5	55,2
		1949	25,0	28,8	37,3	46,4
		1950	22,0	26,5	34,5	41,0
		1951	25,8	29,5	34,9	44,1
Hela riket	Arbetslöner	1946	25,2	25,9	29,2	32,5
		1949	18,7	21,2	24,4	28,0
		1950	16,7	19,6	22,9	26,3
		1951	18,9	20,6	22,5	26,1

Förutom arbetskostnaderna är också utgifterna för underhåll av inventarier och byggnader proportionsvis mycket större i norra Sverige än i övriga områden. Även procentuellt har kostnaderna stigit fortare i norra Sverige. Således uppgick index härför år 1951 (1950 = 100) i norra Sverige till 133,4 medan det för södra och mellersta Sveriges slättbygder stannade vid 111,6. Dessa siffror har speciell betydelse därför att man vid kostnadsberäkningar till jordbrukskalkyler inte sedan 1950 tagit hänsyn till prisstegringarna på trävirke. Här föreligger följaktligen en kostnadsökning, framför allt för Norrland, som inte beaktats vid prissättningen på jordbrukets produkter.

Det synes alldeles ofrånkomligt att den sänkning av mjölkpriset för producenterna som blir följderna av den senaste prisöverenskommelsen medför till synes orättvisa inkomstbortfall inom vissa områden och för de jordbrukare som i stort sett är hänvisade till mjölkproduktion. När det gäller jordbrukets taxerade nettointäkter visar resultaten för norra Sverige redan en eftersläpning i förhållande till övriga områden, med undantag för år 1951, som var ett exceptionellt år med tanke på skogskonjunkturen. Index åren 1949—1951 för samtliga nettointäkter är enligt tabell 13 följande (1946 = 100):

Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1949	119,9
	1950	126,7
	1951	142,0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1949	106,7
	1950	114,8
	1951	154,1

Norra Sverige	1949	96,8
	1950	96,5
	1951	135,0

De goda skogskonjunkturerna finns inte längre, utan inkomstsiffrorna för år 1951 torde få ses som en engångsföreteelse. Det är enligt vår mening synnerligen angeläget att jordbruksbefolkningen i Norrland och i ur produktionssynpunkt därmed jämförliga områden beredes en skälig inkomst för sitt arbete. Jordbrukets produktionsbetingelser nödvändiggör därvid att mjölkproduktionens lönsamhet i första hand måste beaktas. Det är med anledning härav nödvändigt att sänkningen av producentmjölkpriset med ett öre inte innefattar sådana områden av vårt land där jordbrukdriften till största delen är inriktad på mjölkproduktion. Något ökat statligt bidrag i form av subventioner erfordras inte för denna avvikelse från överenskomsten eftersom erforderliga medel kan ställas till förfogande ur överskottet i clearingkassan för fettråvaror. De områden som kan komma i fråga bör uppdragas åt jordbruksnämnden att avgöra.

Med stöd av vad ovan anföres hemställes,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 224 angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område med sådana ändringar i fråga om det allmänna mjölkpristillägget att Norrland och därmed jämförliga områden inte drabbas av något sänkt mjölkpris.

Stockholm den 16 maj 1953.

Märta Boman.